

Relații cauză - efect în actuala criză din România. Posibile soluții.

Criza economico - financiară mondială a apărut ca urmare a creșterii nesustenabile a ofertei de bunuri și servicii, urmată de supraconsumul alimentat de supraîndatorare, prin înlesnirea condițiilor de creditare.

În mod regretabil, creșterea economică înregistrată la nivelul României s-a bazat pe consumul finanțat prin îndatorare excesivă. Principalele măsuri macroeconomice adoptate până în anul 2008 au fost prociclice, favorizând consumul. Criza financiară internațională a reprezentat doar scânteia care a declanșat criza economică internă, din cauza faptului că a creat dezechilibre în mecanismul de finanțare. Astfel s-a prefigurat o criză de supraconsum.

Principalele cauze generale ale declanșării crizei în octombrie 2008 în România sunt: creșterea artificială a prețului proprietăților imobiliare, relaxarea standardelor de creditare, expansiunea creditării. Acestea li se adaugă cauze specifice, precum: volatilitatea capitalurilor străine, dezechilibre economico - financiare interne, slaba dezvoltare a pieței de capital ce contribuie la finanțarea internă cu un volum de fonduri de peste 10 ori mai mic decât sistemul bancar, fiind incapabilă să realizeze funcția de finanțare, fiind mai degrabă terenul propice speculațiilor, neconcordanța între economia reală și nominală, deficitul de forță de muncă înalt calificată, prevalența consumului în raport cu economiile și investițiile, orientarea spre sectorul serviciilor și comerțului, în defavoarea producției, pilonul de bază al creșterii economice durabile. Gestionarea defectuasă a cheltuielilor publice și gradul necorespunzător de colectare a resurselor financiare publice au dus la dezechilibre interne (sub forma deficitului bugetar), cât și la dezechilibre externe (sub forma deficitului de cont curent), fapt ce a determinat scăderea ratingului de țară, afectând capitalul de încredere al investitorilor străini.

La nivelul României, criza s-a manifestat prin prăbușirea cotațiilor titlurilor listate la bursă, restricționarea accesului la credit prin creșterea dobânzilor și înăsprirea condițiilor de creditare, încetinirea producției, scăderea cererii industriale, creșterea inflației, volatilitatea cursului valutar, creșterea deficitului bugetar. Efectele au fost resimțite acut de persoanele cu venituri scăzute și de companiile slab capitalizate.

În vederea resuscitării sistemului financiar, România a accesat împrumuturi de la F.M.I., U.E., Banca Mondială și BERD, în urma acordului cu F.M.I. luându-se măsurile de creștere a taxei pe valoare adăugată de la 19% la 24%, cu efect direct asupra creșterii inflației și de scădere a cheltuielilor cu salariile angajaților în sistemul public, fapt ce a dus la o creștere a creditelor neperformante în rândul acestora. Practic, politicile fiscale și bugetare nu au fost corelate cu măsurile de salvagardare a economiei adoptate de Banca Națională a României, această interferență creând neîncredere și instabilitate în mediul antreprenorial.

Deși criza financiară internațională s-a manifestat în special în sistemul bancar, în România acesta nu a fost grav afectat datorită lipsei expunerii pe "active toxice" (de exemplu credite subprime securitizate), precum și grație politicilor prudentiale implementate și menținute în mod consecvent de Banca Națională a României, care a optat consecvent pentru măsuri contraciclice în vederea evitării creării bulelor speculative și destabilizării sistemului financiar în perioade de expansiune economică și de favorizare a circulației monetare în perioadele critice. Nivelul ratei dobânzii de politică monetară și cel al rezervelor minime obligatorii, precum și necesarul de fonduri proprii în raport cu disponibilitățile împrumutate situate peste media valorilor din Uniunea Europeană, precum și supravegherea catalogată drept "excesivă" chiar de către executivi ai unor instituții de credit cu activitate pe piața internă au permis sistemului bancar să evite derapajul. În ciuda măsurilor adoptate de B.N.R., atât dezechilibrele interne cât și influența externă au contribuit la intrarea României în recesiune, lipsa încrederii în mecanismele de redresare economică ducând în final la limitarea creditării, cu efecte directe asupra economiei reale, în ciuda capitalizării corespunzătoare a sistemului bancar. Fenomenul de criză al încrederii a avut caracter dual: atât dinspre creditori spre debitori, cât și în sens invers, capacitatea de rambursare fiind pusă în dubiu din cauza turbulențelor mediului economic în continuă deterioare.

Specificul economiei românești nu permite aplicarea integrală a metodelor adoptate în alte state. De exemplu, deficitul considerabil de cont curent semnalează dependența de sursele externe de finanțare, limitând libertatea de acțiune în special pe plan fiscal și bugetar. În privința surselor de finanțare, România ar trebui să se orienteze spre împrumuturi pe piața internă și externă prin emisiunea de titluri financiare în detrimentul împrumuturilor de la instituțiile internaționale, având

drept deziderat atât atragerea de fonduri la un cost mai scăzut, cât și evitarea angajamentelor deseori în conflict cu noțiunea de creșterea economică. Nu mai este deja un secret faptul că unele organisme supranaționale impun aceleași măsuri statelor debitoare, chiar dacă specificul economic al acestora diferă semnificativ. Avantaje colaterale ar putea fi și creșterea vizibilității internaționale prin participarea la piața de capital internațională, dezvoltarea pieței de capital autohtone, dar și (re)stabilirea unor relații economice cu actori - cheie în economia globală (de exemplu China, creditor net pe scena mondială).

Ca soluții pentru contracararea actualei crize, se evidențiază următoarele: reglementarea corespunzătoare a sistemului financiar, creșterea transparenței, corelarea politicilor bugetare și fiscale cu cele monetare, investiții în infrastructură desfășurate în urma unor licitații transparente, stimularea economiilor și investițiilor, acordarea de facilități I.M.M.-urilor, creșterea gradului de absorbție a fondurilor europene și orientarea acestora către sectoare cheie ale economiei. Consider că ar fi oportună crearea unui organism care să promoveze și să ofere soluții pentru asigurarea dezvoltării economice durabile, alcătuit din antreprenori, reprezentanți ai principalelor instituții cu rol de supraveghere și reglementare a sistemului financiar (B.N.R., C.N.V.M., C.S.A., C.S.S.P.P.), membri ai Guvernului, investitori, profesori și cercetători în domeniul economic. De asemenea, corelarea între politicile bugetare, monetare, salariale și fiscale prin colaborarea mai strânsă între instituțiile abilitate, coroborat cu orientarea spre performanță și profitabilitate atât în sectorul privat, cât și public, reprezintă cele mai importante premise pentru a asigura suportul avansului economic.

Decizia recentă a B.N.R. de a menține neschimbată rata dobânzii de politică monetară, reluarea creditării, tendința de apreciere a monedei naționale în raport cu euro și dolarul american, situarea în prim plan a politicii de țintire a inflației pentru asigurarea stabilității prețurilor - condiție esențială a stabilității financiare ca suport al creșterii și dezvoltării economice, adoptarea mecanismului de flotare controlată a cursului de schimb pe parcursul crizei pentru evitarea speculațiilor valutare cu efecte potențial negative asupra agenților economici (de exemplu asupra exportatorilor), semnele pozitive din industrie, începerea dezghețării pieței de fuziuni și achiziții constituie semnale ale revirimentului economic.

În opinia mea, cauza majoră a deficitului de competitivitate și al incapacității de a ține pasul cu statele eliberate de regimul comunist în aceeași perioadă o constituie lipsa unei strategii pe termen lung. Istoria a demonstrat că România reușește să evolueze și să își mobilizeze forțele în momentul existenței unui obiectiv bine definit (exemple: aderarea la N.A.T.O., obținerea statutului de membru al Uniunii Europene). Adoptarea monedei euro va avea efecte catalizatoare asupra economiei, motiv pentru care susțin intensificarea eforturilor și convergența măsurilor adoptate pentru aderarea la această formă superioară de integrare. Acest scop nu ar trebui să se substituie strategiei de țară, ci să fie complementar. România poate deveni competitivă prin adoptarea unei strategii de dezvoltare a sectorului agricol, a turismului și a sectorului energetic, cu accent pe investițiile în facilități de generare a energiei din surse regenerabile, transformându-se astfel dintr-o piață de desfacere dominată de comerț, într-un participant activ important în comerțul intracomunitar și chiar internațional. Cred cu tărie că mediul de afaceri necesită infuzie de talent, determinare și perseverență, start-up-urile și I.M.M.-urile fiind vectori importanți ai îmbunătățirii situației economice, asigurarea unei forțe de muncă înalt calificate ca rezultat al investițiilor în educație coroborată cu măsuri viabile de retenție a capitalului uman asigurând coerența formulării și eficiența aplicării strategiei României, ca factor de extremă responsabilitate economică și socială. Viitorul depinde astfel de capacitatea de a menține și dezvolta lideri competenți și responsabili, capabili să definească o viziune clară și să traseze o direcție favorabilă pentru România.

Ionuț Gabriel Florea